



**Republica Moldova**

**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ**

**DECIZIE**

**DE INADMISIBILITATE**

*a sesizării nr. 104g/2018*

privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din  
articolul 337 din Codul penal

CHIȘINĂU

24 iulie 2018

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,  
dlui Aurel BĂIEȘU,  
dlui Igor DOLEA,  
dlui Victor POPA,  
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,  
cu participarea dlui Vasili Oprea, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 11 iulie 2018,  
Înregistrată la aceeași dată,  
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,  
Având în vedere actele și lucrările dosarului,  
Deliberând pe 24 iulie 2018, în camera de consiliu,

Prezintă următoarea decizie:

## ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a noțiunii de „spionaj” din alineatul (1) al articolului 337 din Codul penal, ridicată de către dl avocat Gheorghe Malic, în dosarul nr. 1a-941/2018, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională pe 11 iulie 2018, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

### **A. Circumstanțele litigiului principal**

3. Prin sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, din 13 martie 2018, dl Iurie Bolboceanu a fost găsit vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de articolul 337 alin. (1) [Trădarea de Patrie] din Codul penal.

4. Dl avocat Gheorghe Malic, care reprezintă interesele dlui Iurie Bolboceanu, a contestat sentința primei instanțe cu apel, solicitând casarea acesteia și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care să fie dispusă achitarea acestuia.

5. În cadrul ședinței de judecată din 11 iunie 2018, dl avocat Gheorghe Malic a ridicat excepția de neconstituționalitate a textelor: „spionaj” din alineatul (1) al articolului 337 din Codul penal; „de spionaj” din alineatul (2) al articolului 337 din Codul penal; „precum și transmiterea sau culegerea, din însărcinarea serviciului de spionaj străin, a altor informații” și „dacă spionajul este” din articolul 338 din Codul penal.

6. Prin încheierea din aceeași dată, instanța a admis parțial excepția de neconstituționalitate și a trimis sesizarea către Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

## B. Legislația pertinentă

7. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

### Articolul 4

#### Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

### Articolul 20

#### Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

### Articolul 22

#### Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

### Articolul 23

#### Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

8. Prevederile relevante ale Legii nr. 753 din 23 decembrie 1999 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova sunt următoarele:

### Articolul 7

#### Atribuțiile Serviciului

„Serviciului îi revin atribuțiile:

[...]

- **spionajul, adică transmiterea informațiilor ce constituie secret de stat altor state, precum și obținerea ori deținerea ilegală a informațiilor ce constituie secret de stat în vederea transmiterii lor unor state străine sau structuri anticonstituționale;**

[...].”

9. Prevederile relevante ale Codului penal, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002, sunt următoarele:

### Articolul 337

#### Trădarea de Patrie

„(1) Trădarea de Patrie, adică fapta săvârșită intenționat de un **cetățean al Republicii Moldova** în dauna suveranității, inviolabilității teritoriale sau a

securității de stat și a capacității de apărare a Republicii Moldova, prin trecerea de partea dușmanului, **spionaj**, divulgare a secretului de stat unui stat străin, unei organizații străine sau reprezentanților lor, precum și acordarea de ajutor unui stat străin la înfăptuirea activității dușmănoase împotriva Republicii Moldova, se pedepesc cu închisoare de la 12 la 20 de ani.

(2) Este liberat de răspundere penală cetățeanul Republicii Moldova, racolat de serviciul de spionaj străin pentru înfăptuirea unei activități dușmănoase împotriva Republicii Moldova, dacă el nu a săvârșit nici un fel de acțiuni pentru realizarea însărcinării criminale primite și a declarat de bună voie autorităților despre legătura sa cu serviciul de spionaj străin.”

### Articolul 338 Spionajul

„Transmiterea, precum și sustragerea sau culegerea de informații ce constituie secret de stat în scopul transmiterii lor unui stat străin, unei organizații străine sau agenturii lor, precum și transmiterea sau culegerea, din însărcinarea serviciului de spionaj străin, a altor informații pentru a fi folosite în dauna intereselor Republicii Moldova, **dacă spionajul este săvârșit de un cetățean străin sau de un apatrid**, se pedepsește cu închisoare de la 12 la 20 de ani.”

10. Prevederile relevante ale Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (în continuare, „Convenția”) sunt următoarele:

### Articolul 7 Nicio pedeapsă fără lege

„1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia o infracțiune potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii.

2. Prezentul articol nu va aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane vinovate de o acțiune sau de o omisiune care, în momentul săvârșirii, era considerată infracțiune potrivit principiilor generale de drept recunoscute de națiunile civilizate.”

## DREPT COMPARAT

11. Efectuând o analiză de drept comparat, Curtea observă faptul că, în general, în legislațiile statelor europene fapta de trădare de patrie este reglementată în mod similar. Astfel, potrivit paragrafului 232 alin. (1) [Trădarea] din Codul penal al Estoniei, asistarea unui stat străin, a unei organizații a unui stat străin, a unui cetățean străin sau a unui apatrid care acționează la cererea unui stat străin, în activități îndreptate împotriva independenței, suveranității sau integrității teritoriale a Republicii Estonia, colectarea de date ce constituie informații secret de stat sau de informații clasificate care au fost transmise Estoniei de către un stat străin în baza unui acord internațional, comunicarea unor astfel de informații unui stat străin, unei organizații a unui stat străin, unui cetățean străin sau unui apatrid care acționează la cererea unui stat străin de către un cetățean al Republicii Estonia se pedepsește cu închisoare de la 6 la 20 de ani sau închisoare pe viață.

12. Articolul 111 [Trădare de patrie] din Codul penal al Ucrainei stabilește că fapta comisă de către un cetățean al Ucrainei în dauna suveranității, a integrității și a inviolabilității teritoriale, a securității

economice a statului sau a capacității sale de apărare: prin trecerea de partea inamicului în momentul acțiunii legii marțiale sau a unui conflict armat în curs, prin spionaj, prin acordarea asistenței la desfășurarea unor activități subversive îndreptate împotriva Ucrainei se pedepsește cu închisoare pe un termen de la 10 până la 15 ani.

13. Secțiunea 309 § 1 [Înalta trădare] din Codul penal al Republicii Cehe stabilește că cetățenii Republicii Cehe care, la însărcinarea unui stat străin sau unui agent al statului străin, comit acțiuni subversive îndreptate împotriva Republicii Cehe (secțiunea 310), un atac terorist (secțiunea 311), acțiuni de teroare (secțiunea 312) sau de sabotaj (Secțiunea 314) sunt pedepsiți cu închisoarea de la 15 la 20 de ani, cu sau fără confiscarea proprietății.

14. Articolul 411-1 [Trădare și spionaj] din Codul penal francez stabilește că faptele prevăzute de la articolul 411-2 până la articolul 411-11 constituie trădare în cazul în care sunt comise de un cetățean francez sau de un soldat în serviciul Franței, și constituie spionaj în cazul în care sunt comise de către orice altă persoană. Articolul 411-2 sancționează fapta de predare unei forțe străine, unei organizații străine, unei organizații aflate sub control străin sau agenților săi a teritoriului, a armamentului sau a oricăror alte materiale care pot servi desfășurării războiului. Articolele 411-3 – 411-10 incriminează alte crime de colaborare cu inamicul. Articolul 411-11 sancționează fapta de instigare la comiterea faptelor menționate *supra*.

15. Legea penală germană face diferența între două tipuri de trădare: înaltă trădare (*Hochverrat*) și trădare (*Landesverrat*). Înalta trădare este reglementată în secțiunea 81 din Codul penal german și presupune fapta îndreptată împotriva existenței Republicii Federale Germania sau care urmărește schimbarea ordinii constituționale a Republicii Federale Germania. Legea penală germană incriminează, de asemenea, fapta de înaltă trădare comisă împotriva unui stat federal german. Celălalt tip de trădare, *Landesverrat*, este definit în secțiunea 94. Acesta este similar spionajului și constă în transmiterea unui secret, fie unui stat străin, fie oricărei alte persoane care nu este în drept să îl cunoască.

16. Articolul 275 [Trădarea de patrie] din Codul penal al Rusiei definește trădarea ca fiind fapta de spionaj, adică divulgarea secretului de stat sau acordarea oricărei alte asistențe unui stat străin, unei organizații străine sau reprezentanților lor, în dauna securității Federației Ruse, comisă de un cetățean al Federației Ruse.

## ÎN DREPT

### A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

17. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul invocă faptul că prevederile contestate ale articolului 337 din Codul penal nu permit destinatarilor normei să cunoască cu suficientă precizie faptele interzise și pedepsele aplicabile.

18. În acest sens, autorul excepției menționează că articolul în discuție nu are un domeniu de aplicare bine stabilit. Acesta conține un șir

de semne calificative, unele dintre care presupun existența unor condiții speciale, e.g. timp de război, conflict armat, timp de pace.

19. Potrivit autorului excepției, prevederile contestate sunt contrare articolelor 4, 20, 21, 22, 23 și 54 din Constituție.

## B. Aprecierea Curții

20. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

21. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului penal, ține de competența Curții Constituționale.

22. Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, ridicată de către dl avocat Gheorghe Malic, în dosarul nr. 1a-941/2018, pendinte la Curtea de Apel Chișinău, este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

23. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie următoarele prevederi: „spionaj” din alineatul (1) al articolului 337 din Codul penal; „de spionaj” din alineatul (2) al articolului 337 din Codul penal; „precum și transmiterea sau culegerea, din însărcinarea serviciului de spionaj străin, a altor informații” și „dacă spionajul este” din articolul 338 din Codul penal. Totuși, pentru că instanța de judecată a admis parțial excepția de neconstituționalitate, Curtea se va pronunța doar cu privire la pretinsa neconstituționalitate a noțiunii de „spionaj” din alineatul (1) al articolului 337 din Codul penal.

24. Autorul excepției de neconstituționalitate susține că dispozițiile contestate încalcă prevederile articolelor 4, 20, 21, 22, 23 și 54 din Constituție. Deși sunt invocate aceste prevederi, Curtea consideră că se impune examinarea excepției de neconstituționalitate în baza articolelor 22 și 23 din Constituție, care garantează principiul *nulla poena sine lege, nullum crimen sine lege* și posibilitatea fiecărei persoane de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.

25. Curtea reamintește că principiul legalității incriminării, stabilit la articolul 7 § 1 din Convenție, presupune ca legea să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele pentru acestea (*nullum crimen, nulla poena sine lege certa*). Această condiție este îndeplinită atunci când justițiabilul poate cunoaște, pornind de la textul dispoziției pertinente și, atunci când este necesar, cu ajutorul interpretării dată acesteia de către instanțe, care sunt acțiunile și omisiunile care angajează răspunderea sa penală (a se vedea, în acest sens, *Del Río Prada v. Spania*, 21 octombrie 2013, §§ 77-80; și *Vasiliauskas v. Lituania*, 20 octombrie 2015, § 154). Astfel, principiul preciziei legii aplicabile urmărește ca persoanele să cunoască dinainte comportamentele de la care trebuie să se abțină și consecințele la care se expun dacă se fac vinovați de comiterea lor, fapt care presupune ca faptele ilicite să fie definite clar, fără dificultăți de ordin sintactic și pasaje obscure, astfel încât persoanele să poată cunoaște cu un grad

rezonabil de previzibilitate acțiunile sau inacțiunile care le angajează răspunderea penală.

26. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a menționat că, din cauza caracterului general al actelor legislative, modul de redactare a acestora nu poate prezenta o precizie absolută. Se recurge adesea la categorii generale, nu la liste exhaustive. Utilizarea unei asemenea tehnici legislative nu este suficientă pentru a conduce la incompatibilitatea dispozițiilor legale cu articolul 7 din Convenție, în măsura în care acestea se dovedesc suficient de clare în marea majoritate a cazurilor (a se vedea, în special, *Cantoni v. Franța*, 15 noiembrie 1996, §§ 31 și 32).

27. Pentru că aceste considerații sunt, de asemenea, valabile, prin prisma articolului 22 din Constituție, trebuie să se considere că alegerea făcută de legislator de a recurge, în dispozițiile contestate de către autor, la noțiuni ca „spionaj” nu poate constitui, în sine, o încălcare a principiului preciziei legii aplicabile. Această concluzie este susținută de faptul că previzibilitatea legii nu exclude recurgerea la o consiliere juridică adecvată pentru a evalua, la un nivel rezonabil în circumstanțele cauzei, consecințele care pot rezulta dintr-un anumit act (a se vedea, de exemplu, *Öcalan v. Turcia*, 18 martie 2014, § 174). Acesta este cazul noțiunii de „spionaj”, care este reglementată de articolul 338 din Codul penal, fiind incidentă în cazul comiterii spionajului de către un cetățean al Republicii Moldova. În plus, sfera de aplicare a noțiunii de spionaj este reglementată și la articolul 7 din Legea nr. 753 din 23 decembrie 1999 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova. Potrivit acestui articol, **constituie spionaj fapta de transmitere a informațiilor ce constituie secret de stat altor state, precum și obținerea ori deținerea ilegală a informațiilor ce constituie secret de stat în vederea transmiterii lor unor state străine sau structuri anticonstituționale.**

28. Totodată, Curtea menționează că, potrivit articolului 121 din Codul penal, prin secret de stat se înțeleg informațiile definite astfel prin Legea nr. 245 din 27 noiembrie 2008 cu privire la secretul de stat. Această Lege definește la articolul 1 secretul de stat ca fiind informațiile protejate de stat în domeniul apărării naționale, economiei, științei și tehnicii, relațiilor externe, securității statului, asigurării ordinii de drept și activității autorităților publice, a căror divulgare neautorizată sau pierdere este de natură să aducă atingere intereselor și/sau securității Republicii Moldova.

29. În aceste împrejurări, Curtea consideră că nu se poate pretinde că noțiunea de „spionaj” este lipsită de claritate.

30. În fine, pentru consolidarea considerentelor sale, Curtea menționează că în hotărârea *Moiseyev v. Rusia*, din 9 octombrie 2008, Curtea Europeană a menționat că prevederile legii penale ruse care incriminează fapta de spionaj nu prezintă vicii din perspectiva standardului calității legii. Curtea a considerat că consecințele nerespectării acestei legi erau previzibile în mod adecvat, nu numai cu ajutorul consultanței juridice de specialitate, ci și al bunului-simț. Mai mult, Curtea Europeană a reamintit că interpretarea câmpului de aplicare al unei infracțiuni de o manieră compatibilă cu esența acelei infracțiuni trebuie considerată, de regulă, ca fiind previzibilă. Prin urmare, Curtea

Europeană a conchis că nu a fost încălcat articolul 7 al Convenției (a se vedea § 241).

31. Așadar, pornind de la aceste premise, Curtea constată că sesizarea este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolului 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

### **DECIDE:**

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a noțiunii de „spionaj” din alineatul (1) al articolului 337 din Codul penal, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002, ridicată de către dl avocat Gheorghe Malic, în dosarul nr. 1a-941/2018, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

**Președinte**

**Mihai POALELUNGI**

*Chișinău, 24 iulie 2018*

*DCC nr. 90*

*Dosarul 104g/2018*